

CEM DİLÇİN'İN HAYAT HİKÂYESİ VE YAYINLARI O GÜNLERDEN BU GÜNLERE

Anlatan: Cem DİLÇİN / Yazan: Zehra TOSKA*

Aile Çevrem

Babam Dehri Dilçin, Çankırı'nın Hacı Saraç ailesinden Hakkı Efendi'nin oğludur. 1901 doğumludur. İbtidâî ve rüşdî öğreniminden sonra Çankırı müftülerinden Mehmet Atâullah Efendi ve Müftizâde İsmail Efendi'lerden özel olarak medrese dersleri almış ve Arapça öğrenmiştir. Bunun yanı sıra Çankırı Mevlevî-hânesi'nin son şeyhi olan Hacı Hasîb Dede'den de Farsça öğrenmiş, *Mesnevi* okumuş, musiki ve ney üflemeyle meşk etmiştir. Öğrenimini genellikle özel olarak sürdürürken babasını 11 yaşında kaybetmesi üzerine ailesinin geçimini sağlayabilmek için baba mesleği olan saraçlıkta usta çıkmış, bir ara Çankırı'da öğretmenlik yapmış ve daha sonra da Ankara'daki Bankacılık Okulu'nda görevliyken (1926-1933), kuruluşunun hemen ardından 1933'te Türk Dil Kurumu'na girerek emekli olduğu 1975 yılına kadar Derleme ve Tarama Kolu'nda uzman olarak 42 yıl çalışmıştır. Türk Dil Kurumu'nun üye kütüğüne 2 (iki) numarayla kayıtlı en eski üyelerindendir. Divan ve halk edebiyatı konularındaki derin bilgisi ve yoğun birikiminin yanında dil, edebiyat, tarih, din, tasavvuf, tıp... gibi her türlü bilime ilişkin eski metinleri bütün incelikleriyle anlayıp değerlendirmek ve bunların dil ve üslûp açısından en ağır olanlarını bile kavrayıp çözmek konusundaki uzmanlığı da bu alanda çalışanların bildiği ve her zaman dile getirdiği bir gerçektir. Dil ve edebiyata ilişkin eserlerinin yanında, “mürettep” bir “divan” oluşturacak sayıda aruz ve heceyle her biçim ve türde âşıkane, rindâne, sûfiyâne ve hakîmâne konularda şiirleri de vardır. Pek çok rûbai ve tuyuğ yazmıştır. Arada bir sevdikleri ve dostlarıyla ilgili doğum, ölüm, evlenme, ev alma... gibi olaylar dolayısıyla “ebced”le “tarih”ler de düşürmüştür. Başka eserlerinin ve bilimsel çalışmalarının yanı sıra, Türk Dil Kurumu'nca gerçekleştirilmiş Cumhuriyet döneminin en önemli dil

---

* Bu yazı Cem Dilçin'den dinlediklerimle bana verdiği yazılı hayat hikâyesinden derlenmiştir.

projelerinden biri olarak iki dizi hâlinde yayımlanmış toplam 12 ciltlik *Tarama Sözlüğü*'nü Ömer Asım Aksoy'la birlikte hazırlayan tek kişidir.

Babam, dil ve edebiyat konusundaki benim “ilk hocam”dı, sonsuzluğa göçtüğü 17 Kasım 1977'ye kadar da hep “hocam” oldu.

Dedem Hakkı Efendi geçimini saraçlık yaparak sağlamakla birlikte şiir, edebiyat ve musikiye olan ilgisiyle tanınmıştır. Aynı zamanda güzel sesli bir hafız da olan dedem, şiir ve edebiyat konularında küçük yaşlarından başlayarak babama hocalık etmiştir. Bu konuda bir örnek vermek gerekirse Sümbül-zâde Vehbî'nin *Tuhfe*'sini ve Ziya Paşa'nın *Terkib-i Bend*'ini babama 10 yaşındayken okutmuş yani “şerh etmiş” ve ezberletmiştir. Dedeme ait “bir şiir mecmuasının eline geçmesiyle 13 yaşında şiire başladığını” *Türk Şiirlerinin Vezni* adlı eserinde bildiren eski Çankırı milletvekillerinden değerli bilim adamı, şair ve yazar Ahmet Talât Onay da babamla aynı aileden gelen amca çocuklarıdır. Yani dedem Hakkı Efendi, Ahmet Talât Onay'ın öz amcasıdır.

Annem Şükrüye Dilçin, asıl mesleği “el işi” dersi öğretmenliği olması nedeniyle eski Çankırlılar'ın “el işi muallimi” olarak tanıdıkları ve aynı zamanda hafız da olan İsmail Rahmi Koçhisarlı'nın kızıdır. İlkokul mezunu bir ev hanımı olmasına karşın okumayı severdi. Yıllar yılı her gün hiç aksamadan eve gelen birkaç gazeteyi bizimle birlikte o da okurdu. İlkokula başlayacağım yıl ısrarlarım dayanamayarak kitap adlarını ve gazete başlıklarını heceleyecek kadar yeni harfleri okumayı bana annem öğretmişti.

Dedem İsmail Rahmi Koçhisarlı da okumayı seven, aruz ve heceyle dinî-hikemî konularda şiirleri olan titiz, sert ve Çankırı ağzında ‘korkuyla karışık saygı uyandıran’ anlamında kullanılan deyimle “örflü” bir kişiydi. Emekli olduktan sonra Çankırı'da bir süre müftü vekilliği ve imamlık da yapmıştır. Benim “ilk eski yazı hocam”dı. “Hocanın vurduğu yerde gül biter” atasözünün “fehvâsınca” eski yazıyı okumayı da yazmayı da 7 yaşımıdayken 3 ayda bana o öğretti. Nur içinde yatsın!...

1942 yılının 18 Ekim Pazar günü saat 18.30'da Çankırı'nın Yenimahalle semtinde bulunan halamların evinde dünyaya geldim. Halamların evi o yıllarda önü ve arkası geniş üzüm bağları, meyve ağaçları ve küçük bir çiçek bahçesiyle çevrili, bahçe içinde biri küçük, fıskiyeli üç havuzu olan bir evdi. Annemle babamın düğünleri de o evde yapılmış, “dünya evi”ne de o evde girmişler. Halam, hem eski yazıyı hem de yeni yazıyı bilirdi. Dedemin eski yazı öğrettiği günlerde beni çalıştırdı. Daha sonraki yaz tatillerinde Çankırı'ya gittiğimizde eski yazı konusunda halamdan da yardım alırdım.

Doğumumdan çok kısa bir süre sonra, daha doğru bir deyişle “kırkım çıktıktan” sonra Ankara’daki evimize dönmüşüz. Kısacası bütün yaşamım, bu bir iki aylık sürenin ve 12-13 yaşlarıma kadar da okulların tatil olduğu yaz aylarının dışında hep Ankara’da geçmiştir. Çocukluğumun ilk yıllarında Ankara’da oturduğumuz ev, Yenişehir semti Saraçoğlu Mahallesi’nin Kumrular Sokak ile Sümer Sokak’ın kesiştiği köşedeki apartmanın 1. katındaki ön daire idi.

Bu dairenin, hâlâ bugün de aynı ayrıntılarla anımsayıp gözümün önünde canlandırabildiğim büyük odalarından biri etajerler, camlı dolaplar ve boş olan her yer babamın eski ve yeni yazı kitapları, el yazmaları, üst üste yığılmış dergi ve gazete ciltleri, klasörler, dosyalar, fişler, kâğıtlarla... tıka basa doluydu. Bu odaya sığmayanlar da salonda ve öteki odalarda uygun yerlere konulmuştu. Koridorlarda bile tavana kadar sütun gibi üst üste dizilmiş kitaplar vardı. İlkokula başlayıncaya kadar bu oda benim oyun alanım, kitaplar da oyuncaklarım olmuştu. Yeni ve eski yazıyı öğreninceye kadar bu kitapların, dergilerin resimlerine bakar, arada bir de bunların boş sayfalarını yazı yazmaya heveslenerek sanki yazıyormuş gibi karalardım.

İlkokul Yıllarım

İlkokulu 1949-1954 yılları arasında ev değişikliği nedeniyle Ankara’da Mimar Kemal, Kocatepe ve Mamak İlkokullarında okudum. Mamak İlkokulu’nu aynı sınıfta birlikte okuduğumuz “yarım asırlık tek arkadaşım” diye seslendiğim çok değerli meslektaşım Prof. Dr. Mine Mengi’yle birlikte bitirdik.

Ders dışında manzum ve mensur metin okuma alıştırmalarım babamın yönlendirmesiyle ilkokul sıralarında başladı. Her sabah kahvaltıda babama o gün eve gelen birkaç gazetenin başmakalesini okurdum. En az iki yıl süren bu uygulamadan, “ömür boyu her gün birkaç gazete okuma alışkanlığına ulaştım. Bu türlü okumalara giderek birkaç edebiyat dergisi ve kitap da eklendi. Bir işim de bazı akşamlar babamın *Edebiyatımızda Atasözleri* adlı kitabındaki halk şairlerinin Nasihat Destanları’nı bunlardaki öğütler doğrultusunda “amel etmem” koşuluyla yüksek sesle okuyup ezberlemektir. Bu okumalardan da daha sonraki yıllarda iyice yoğunlaşacak olan “okuduğum her şiiri ezberleme yatkınlığı” kazandım. Babama “ilk asistanlık” yapmam ilkokul 3. sınıfta başladı. Aldığım ilk görev de, onun Türk Dil Kurumu’nca 1957’de yayımlanan *Arap Alfabesine Göre Divanü Lûgat-it-Türk Dizini* adlı eserinin hazırlık aşaması çalışmalarına başlangıç olmak üzere *Divanü Lûgat-it-Türk*’ün Besim Atalay tarafından yapılan 3 ciltlik çevirisinin her sayfasının satırlarını

numaralamaktı. Daha sonraki görevim de, iyi kötü eski yazıyı bildiğim için babamın *Divanü Lûgat-it-Türk*'ü tararken eski yazıyla düzenleyip tepe gibi yığıldığı fişleri onun denetiminde önce harf gruplarına, sonra da alfabetik sıraya koymak oldu. Burada şunu hemen vurgulamam gerekir ki, eski yazıyı öğrenmeye başladığım ilk günden sonra bu işe hiç ara vermediğim ve ara vermeyi de hiç düşünmediğim gibi, bu konudaki bilgimi geliştirmek için ilkokul döneminde derslerimden arta kalan zamanlarda okuma ve yazma çalışmalarımı büyük bir merak ve hevesle bıkıp usanmadan kendi kendime sürdürdüm. Bazı takıldığım şeyleri arada bir sorduğumda babam, beni üzmemek ve şevkimi kırmamak için yanıtlamakla birlikte her seferinde okuldaki derslerime ağırlık vermeme öğütlerdi. Ben gene de yılmadım. Dahası, eski yazı bir kitabın tamamını okumayı kendime amaç edinmiştim. Ortaokula başladığım yıl tamamını okuyarak ilk bitirdiğim eski yazı kitap Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerini içeren *Türk Sazı* oldu. Lise yıllarına geldiğimde eski yazı okumadaki becerim oldukça ilerlemiş, divan ve benzeri metinleri iyi kötü okuyabilecek düzeye ulaşmıştı. Bu nedenle Fakülte'ye başladığımda hocalarım beni Eski Yazı-Osmanlıca derslerinden "gayr-i resmî" de olsa "muaf tutmuşlardı."

Ortaokul Yıllarım ve Şiirle Tanışmam

Ortaokulu 1954-1957 yılları arasında yine Yenişehir Saraçoğlu Mahallesi'ndeki örnek bir okul olarak bilinen Ankara Namık Kemal Ortaokulu'nda okudum. Okul müdürümüz, bir süre benim de Türkçe öğretmenim olmuş, daha sonra Türk Dil Kurumu'nda çalıştığım yıllarda Kurum'da yönetmen olarak görev yapmış, çok nazik bir insan ve çok değerli bir dilci olan Beşir Göğüş'tü. Türkçe öğretmenlerimiz şiiri önemserler, bizi de bu alana özendirirlerdi. Bu nedenle küçük bir "şiir defteri" de edinmiştim. O yıllarda ayrıca kendi kendime şiir yazma denemelerine de başlamıştım. Son sınıfta iken bu denemelerimin bir sonucu olarak Türk Kadınlar Birliği'nin o yılki Anneler Günü'nde "anne sevgisi" konusunda düzenlediği bir şiir yarışmasına katılarak Türkiye ortaokulları arasında birincilik ödülü kazanmıştım.

Ortaokul döneminde de babama "asistanlık"ım sürüyordu. *Tarama Sözlüğü*'nün ilk serisinin son ciltlerinin basım evinden gelen provalarının düzeltmelerinde babama yardımcı oluyordum. Ben asıl metni ya da önceki provaları okuyordum, o da yeni dizilmiş metin üzerinde düzeltmeler yapıyordu. Divan şairleriyle ilk karşılaşmam ve divan şiiriyle ilgilenmem de bu yıllarda *Tarama Sözlüğü*'nün tanıkları arasında geçen beyit örnekleriyle başladı. Zaman zaman bunlardan ilgimi çekenlerin anlamını babama sorardım. Bu ilgim babamın hoşuna gitmiş olacak ki kimi zaman da

bazı ilginç beyitleri ben ona sormadan o bana açıklamaya başlamıştı. Bu arada, *Tarama Sözlüğü*'ndeki söz konusu beyitleri okurken karşılaştığım kimi güçlükler nedeniyle babamdan aruz veznini de o yıllarda öğrenmişim. Çocukluğumdan beri ritmik düzendeki şeylere karşı olan ilgim ve duyarlılığım nedeniyle aruzu öğrenmekte hiç zorlanmadım. Babam zaten bana aruzu, bugün lise ve üniversitelerde pratik amaçlarla yapıldığı gibi öyle nokta-çizgi ile öğretmedi. Aruzun bir müzik ve usûl konusu olduğunu söyleyerek gerçek anlamda bunun gözle değil kulakla öğrenilebileceğini anlattı ve aruz kalıplarının ritimleri açısından bir beytin taktinin nasıl yapılabileceğini “usûl tutup” dizlerine vurarak bana gösterdi. Ben de evde yalnız kaldığımda hem bağıra bağıra beyitleri okur, hem de çırpına çırpına vezinlerini bulmaya çalışırdım.

Tarama Sözlüğü'nün düzeltmelerini yaparken madde başı olan kelimelerin çeşitli tanıklarında eski yazıyla farklı imlâlarla yazılmış olması da çok dikkatimi çekti. Böyle kelimelerin niçin farklı imlâlarla yazıldığını zaman zaman babama sorar, nedenlerini öğrenmeye çalışırdım. O dönemde ve daha sonraları *Tarama Sözlüğü*'nün düzeltmelerinde *Sözlük*'ün her bir formasını en az üç dört kez okumam nedeniyle madde başlarının büyük çoğunluğunu anlamları ve ilginç tanıklarıyla birlikte ezberlemişim. Bu durum benim için ileriki yıllarda eski metinler üzerine yaptığım çalışmalar açısından çok büyük bir kazanç olmuştu.

Ortaokul, lise ve üniversitenin ilk yıllarında asistanlık görevimin dışında bazı akşamlar babamla yaptığımız şiir sohbetleri, neredeyse günümüzde üniversitelerde yapılan doktora dersleri gibi olurdu. Buna ek olarak, yakın akrabamız olan Ahmet Talât Onay'la babamın sık sık bir araya gelip şiirden edebiyattan konuşmaları da pek çok şeyi anlamamakla birlikte çocukluğumda ilgiyle dinlediğim bir ders gibiydi. En çok da imâle ve medleri “dört elif mikdarı” çekerek heceleri uzata uzata “şiir inşâd etmeleri” dikkatimi çeker, bu türlü okuyuş tarzı çok hoşuma giderdi. Evde yalnızken onları dinlerken ezberlediğim kimi dize ve beyitleri onlar gibi okumaya çalışırdım. Daha sonraları öğrendiklerimle dinlediklerimden aklımda kalanları karşılaştığımda, pek çok konunun kafamda belirginleştiğini ve netleştiğini gördüm. Onları dinlemekle bugünler için ne kadar çok şey kazandığımı anladım. Talât Bey Amca 1956'da göçtü. Keşke daha ileri yaşlarımda onların bu çok yönlü ve ayrıntılı söyleşilerini dinleyebilseydim. Her hâlde bugün olduğumdan daha farklı olurdu...

Ankara Atatürk Lisesi Yıllarım

1957-1960 yıllarında Ankara Atatürk Lisesi'nde Fen Kolu'nda okudum. Edebiyat derslerinden üç yıl boyunca aldığım notların “aliyyü'l-

a'lâ" olmasına karşın son sınıfta cebir dersinden bir yıl beklemek zorunda kaldım ve bu nedenle de ancak 1961'de mezun olabildim. Atatürk Lisesi, 2006 yılında "Taş Mektep" adıyla "Ankara Sultânisi" olarak kuruluşunun 120. yılını kutladı. Benim okuduğum yıllarda erkek lisesi idi. Çok nitelikli bir eğitim ve öğretim veren bir okuldu. Bütün öğretmenleri kendi alanlarının en seçkinleri arasındaydı. Atatürk Lisesi mezunları listesine bakılırsa üstün nitelikli, çağdaş ve uygar olarak tanınan pek çok ünlü siyasetçi, yüksek bürokrat, diplomat, hekim, hukukçu, bilim adamı, sanatçı, gazeteci, yazar ve iş adamının bu Lise'den yetiştiği görülecektir.

Atatürk Lisesi'nde edebiyat derslerini şimdi hepsi rahmetli olmuş şu değerli öğretmenlerden okudum: Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün asistanlığını yapmış ve edebiyat konularında birkaç eseri olan Fevziye Abdullah Tansel lise 1. sınıfta bir süre öğretmenimiz oldu. Ondan sonra o yıllarda *İnkılâp Gazetesi*'nde yazılar yazan şair ve yazar, daha sonraları Kastamonu milletvekili olan Ahmet Şevket Bohça derslerimize geldi. 2. sınıfta çok kısa bir süre öğretmenimiz olan Prof. Dr. Enise Kantemir, daha sonra Lise'den ayrılarak Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde öğretim üyeliğine yükseldi. 2. ve 3. sınıfta da çok zarif bir hanımefendi olan Hicran Aktürk öğretmenimiz oldu. Hepsi de hepimize çok şey öğrettiler, her şeyden önemlisi okuma ve öğrenmenin bir yaşam sorumluluğu olduğunu gösterdiler; dil, edebiyat ve sanat zevki aşıladılar, Türkçe'yi doğru ve güzel kullanma becerisi kazandırdılar.

Lise yıllarında şiir ezberleme alışkanlığım sürekli ve düzenli olarak yerine getirdiğim sanki bir "aslı görev"im olmuştu. Bu yıllarda, ortaokuldan beri tuttuğum küçük boydaki "şiir defterleri"ne ek olarak yalnızca divan şiiri için kullandığım oldukça hacimli bir "şiir defteri" daha tutmaya başladım. Beğendiğim şiirleri hem ezberliyor hem de defterime yazıyordum. İlk zamanlar daha yoğunlukla babamın *Harâbât*'tan ya da *Nevâdirü'l-âsâr*'dan okuduklarını yazarken, daha sonraları divanlar ve başka antolojilerden kendi seçtiklerimi yazmaya başlamıştım. 1971 yılında hazırladığım ve Türk Dil Kurumu'nca 1983 yılında yayımlanan, 2006 yılında da 8. baskısı yapılan *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* adlı kitabımdaki aruz ve hece vezni, kafiye, edebî sanatlar, divan, halk ve yeni Türk edebiyatına ilişkin nazım biçimleri ve türlerinin örnekleri ortaokul, lise ve üniversitenin ilk yıllarında oluşturduğum "şiir defterleri"nden seçilmiştir.

Lise yıllarındaki bu şiir ezberleme çalışmalarımı o kadar ileri götürmüştüm ki başka divan şairlerinden de gazeller ezberlemekle birlikte, *Fuzulî Divanı*'nın "gazeliyyât" bölümünden başlayarak tamamını ezberlemeye kalkmıştım. Bu yolda bir hayli ilerledikten sonra bir gün babam, "Oğlum, öteki şairlere haksızlık ediyorsun." diye beni uyarmak

zorunda kalmıştı. Ancak, bu ezberlerimin sonunda özümstediklerim bana, öğretim üyeliği yıllarımda, Fuzulî'nin şiiri, sanatı ve üslûbu üzerine 1 büyük kitap ve 12 makale yazabilmemin yolunu açmıştı. Bu arada hemen belirteyim, yine Fuzulî'ye ilişkin olmak üzere 1 kitapla 4 makale de küçük bazı düzenlemeler sonucunda yayımlanmayı beklemektedir. Bu çalışmalarım, birkaç meslektaşımın yazılarında benim hakkımda vurguladıkları “son yıllarda Fuzulî'nin şiirleri üzerinde en çok makale yayımlayan” tanımlamasını sanırım haklı çıkarmaktadır.

İlk Şiirler, İlk Denemeler...

Lise yıllarında da şiir yazma denemelerimi sürdürdüm. Ancak bunlar yazıp da hiç bir zaman beğenmediğim daha sıklıkla uçuk kaçık aşk şiirleri idi. Bir gün bunların hepsini yırtıp attım ve yaratılışındaki yatkınlığın da yönlendirmesiyle çeşitli durum, olgu, olay, tutum ve davranışları; söz, söylem, duygu, düşünce ve görüşleri mizahî bir dil ve anlatımla “karikatürize eden” şiirler yazmaya başladım. Daha sonraları bu denemelerim divan şiirinin dilini, üslûbunu, arkaik kelime ve deyimlerini, anlatım kalıplarını, söyleyiş biçimlerini, mazmunlarını ve edebî sanatlarını kullanarak “tehzilen” yani “latife yollu taklit” ederek yazdığım ve postmodern bir anlayışla günümüzün yaşantı ve olaylarını yansıtmaya çalıştığım şiirlere dönüştü. Bu türlü yazdıklarımı “tacdiren” *Journal of Turkish Studies* dergisinde ilk kez yayımlayan da rahmetli büyük dostum Prof. Dr. Şinasi Tekin oldu. Bunların dışında tanıdığım değerli hocaları, edebiyatçıları kaybetmenin üzüntüsüyle ya da yakın dostlarımla, arkadaşlarımla mutlu günlerinin sevinciyle onlar için “ebced”le düşürdüğüm “tarih”lerim de vardır.

Burada yaratılışımın mizaha düşkünlüğünü göstermek açısından üniversite yıllarımdaki bir çalışmama kısaca değineceğim. 1960'lı yıllarda değerli şair ve yazar Yusuf Ziya Ortaç'ın çıkardığı ve bütün sayılarını eksiksiz okuduğum eşsiz bir mizah dergisi olan *Akbaba*, komedi türünde tek perdelik bir oyun yarışması açmıştı. Yarışmaya katıldığım oyunun konusu, “kendini Napolyon sanan deli tipi”nden esinlenerek, akıl hastanesinden kaçmış birkaç hastanın o yılların bazı politikacılarının rollerini oynadıkları bir komedi idi. Yarışmayı kazanamadım, ama, benzeri başka deneyimlerimin sonucunda olduğu gibi bu yarışmadan da dil, edebiyat ve sanat konuları açısından yeni birikimler kazanarak çıktım.

Lise'den mezun olamayıp cebir dersinden son sınıfta beklerken de şiir uğraşlarımı hiç aksatmadan sürdürdüm. Bunlardan çok küçük bir örnek olmak üzere, *Nef'i Divanı'nın Gazeliyyât* bölümünü küçük bir deftere “hattat” marka kesik uçlu bir divitle birkaç ay uğraşarak “istinsah ettiğimi” söyleyebilirim.

Üniversite Yıllarım

1961'de Lise'den mezun olduktan sonra daha merkezî sisteme dönüşmemiş olan ve her fakültenin sınavının ayrı ayrı yapıldığı üniversite giriş sınavlarına katıldım. Sınavın sonunda hem Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni hem de Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü kazandım. Babam, çocukluğumdan beri bir dilci ve edebiyatçı gibi yetiştirmesine karşın benim hukukçu olmamı istiyor, ben ise büyük bir merak ve zevkle izlediğim dil ve edebiyat yolunda ilerlemek istiyordum. Sonunda babamı kıramayarak Hukuk Fakültesi'ne kaydımı yaptırdım.

Derslere başladığımda en etkilendiğim hocalarım Roma Hukuku derslerine giren Prof. Dr. Kudret Ayiter, Anayasa Hukuku derslerine giren Prof. Dr. İlhan Arsel, Siyasi Tarih derslerine giren Prof. Dr. Coşkun Üçok oldu. Hatta Prof. Dr. Kudret Ayiter, üniversitede ders vermeye başladığımda becerebildiğim oranda kendime örnek aldığım ilk hocalarımdandır. Durum böyle olmakla birlikte, ben hâlâ üniversitede Türk Dili ve Edebiyatı öğrenimi almak ve o alanda yükselmek amacıyla olduğum için ilk yılın sonunda hukuk öğrenimimi bırakmaya karar verdim.

1963'te bu kez merkezî sistemle yeniden üniversite sınavlarına girerek Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bir kez daha kazanıp kaydımı yaptırdım. O yıl Fakülte'de derslere başlamakla birlikte tecil hakkımı yitirmem nedeniyle ikinci yıl askere alındım. Bu arada ayrıca TRT'nin spiker, metin yazarı ve prodüktör yetiştirmek üzere açtığı bir sınavı da kazanmıştım. Ancak askere gitmem nedeniyle TRT'ye de başvuruda bulunamadım. Burada bir konuyu daha vurgulamak istiyorum. 1966'da askerliğimi bitirdikten sonra *Cumhuriyet Gazetesi*'nde muhabir olarak çalışan, ancak o da benim gibi daha sonra üniversiteye geçen çok yakın bir arkadaşımın gazete yöneticilerine beni önermesi üzerine gazeteci olmayı da düşünmüştüm. Hatta bu alana yatkınlığımı ilgililere gösterebilmek için de gazetecilikle ilgili bazı kitapları toplayıp, kısa bir sürede bunları tarayarak bir "Gazetecilik Terimleri Sözlüğü" taslağı da hazırlamıştım.

Askerlik Yıllarım

24 Kasım 1964 ile 24 Kasım 1966 tarihleri arasında İstanbul Ayazağa'daki 125. Jandarma Alayı'nda askerlik görevimi er olarak yaptım. Sınıfım jandarma olduğu için bir süre Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde de görevlendirildim. Askerliğim süresince de sürekli olarak şiir ve edebiyatın içinde oldum. İstanbul'da askerliğimi yaptığım dönemde Alay'dan Cumartesi ve Pazar günleri izinli çıkabildiğimde genellikle ya Beyazıt'taki Sahaflar Çarşısı'na gider ya da Cağaloğlu kitapçılarını

gezerdim. Sahaflar'da kitap dostu pek çok kişiyle tanıştım. Her hafta buralardan aldığım kitapları Alay'da akşamları “yat borusu” çalındıktan sonra koğuşun sönük ışığında birkaç saat okumak vazgeçemediğim bir alışkanlığım olmuştu. Yine böyle izin günlerimde müze, cami ve benzeri yerleri de ziyaret ederdim. Bu ziyaretlerim turistik amaçlı olmaz, bir bilimsel araştırma ve inceleme gezisi gibi olurdu. Camilerdeki levhaları, yazıları, tarihî binaların, çeşmelerin kitabelerini inceler, okumaya çalışırdım. Tarihî yapıların çevresindeki kabristanları dolaşır, eski mezar kitabelerini incelerdim.

1966 Kasım'ında askerlik dönüşü yeniden Türk Dil Kurumu'ndaki görevime döndüm ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki derslerime de Kurumdaki görevimden büyük özverilerle zaman ayırmaya çalışarak devama başladım. Son yılda, Yeni Türk Edebiyatı hocamız Prof. Dr. Kenan Akyüz'ün dersinden başarılı olamayarak üç sömestr gecikmeyle ancak 1970 yılında mezun olabildim.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde kendi alanlarında büyük saygınlık kazanmış şu değerli bilim adamları hocalarım oldu: (Alfabetik sıraya göre) Prof. Dr. Gündüz Akıncı, Prof. Dr. Doğan Aksan, Prof. Dr. Kenan Akyüz, Prof. Dr. Mustafa Canpolat, Prof. Dr. Saadet Çağatay, Prof. Dr. Hasan Eren, Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu, Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu, Prof. Dr. Selahattin Olcay, Prof. Dr. Olcay ÖnerToy, Doç. Dr. Sedit Yüksel ve Dr. Aytekin Yakar. Bir sömestr kadar da Şükrü Kurgan'dan Halk edebiyatı ve Eski Türk Edebiyatı dersleri almıştık. Farsça derslerimizde Prof. Dr. Meliha Ambarcıoğlu, Dr. Özgün Baykal ve İranlı uzman İsa Seyf, Arapça derslerimizde de Prof. Dr. Cemal Muhtar ve Doç. Dr. Şevkiye İnalçık başlıca hocalarımızdı.

Akademik Yıllarım

Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu'nun ise asistanı olmam, onun yanında mezuniyet, yüksek lisans ve doktora tezlerimi yapmam nedeniyle benim akademik yaşamımda çok daha farklı bir yeri vardır.

Türk Dil Kurumu'nda çalışırken bu hocalarımdan Kurum'da görevli olanlarla daha farklı çalışma ortamlarında bulunma ayrıcalığını yaşadığım için, bu durum bana ders konuları dışında da onlardan çok ilginç ve yararlı bilgiler kazanma yolunu açmıştır. Benim bu durumum, 40 yıllık hocalık yaşamımdan ve deneyimimden edindiğim şu kesin sonucu yansıtmaktadır: *Öğrenmek isteyen öğrenir*. Hocalarımdan yitirdiklerimizi rahmetle anıyor, yaşayanlara sağlıklar diliyorum.

Benim kuşağımdan şu değerli bilim adamları arkadaşlarımla da uzun ya da kısa süreli olmak üzere aynı Bölüm'de birlikte çalıştım: Prof. Dr. Tuncer Gülensoy, Prof. Dr. Kâmile İmer, Prof. Dr. Ramazan Kaplan, Prof. Dr. Mine Mengi, Prof. Dr. Hasan Özdemir, Prof. Dr. İsmail Parlatır, Prof. Dr. Semih Tezcan, Prof. Dr. İsmail Ünver, Prof. Dr. Hamza Zülfikar. Bugün Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde görev yapan üçüncü kuşak öğretim üyelerinin hepsi yukarıdaki hocaların ve benim öğrencilerimizdir. Onlara taşıdıkları bu büyük sorumluluk ölçüsünde akademik yaşamlarında üstün başarılar diliyorum.

Bilindiği gibi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 17 bölüm 66 anabilim dalından oluşmaktadır. Bunların hepsi farklı disiplinler olması nedeniyle Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi bu açıdan çok renkli bir özellik taşır. Fakülte'ye öğrenci olarak girdiğim yıldan emekli olduğum zamana kadar bu Bölüm'lerden hocalarım, öğretim üyeleri ve yardımcılarından pek çok değerli arkadaşım ve dostum oldu. Onları da saygı ve sevgilerimle anıyorum.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde göreve başlamam da akademik alanda ilerlemem de bir bölümü elimde olmayan nedenlere dayanan birtakım gecikmelerle olmuştur. Yanılmıyorsam 1970 yılının bahar ayları idi. Ben henüz Fakülte'den mezun olamamıştım. Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü'ne asistan almak üzere sınav açılmış ve bir arkadaşımız kazanarak atanmıştı. Bu durumdan haberim olunca Hocam Hasibe Mazıoğlu'na, "Mezun olmuş olsaydım ben de bu sınava girmek isterdim." diye bu konudaki niyetimi belirtince Hocam, "Gündüz Bey de sınav açacak ona girersin." demişti. Ancak, Prof. Dr. Gündüz Akıncı en sevdiğim ve en saydığım hocalarımdan biri olarak ona asistan olmak benim için büyük onur nedeni de olsa ben, Eski Türk Edebiyatı alanında çalışmak istiyordum. Sırf asistan olacağım diye bu amacımdan dönemezdim. Bu nedenle yeni bir sınav açılmasını beklemekten başka çare kalmıyordu.

Yine 1970'li yılların başı idi. Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü İngiltere'ye doktora yapmaya bir öğrenci göndermek amacıyla sınav açmıştı. 5-6 kişi sınava girdik, bunlar arasından öne çıkan iki adaydan biri İngiltere'ye gönderildi, bana da doktora çalışmamı Bölüm'de yapmam önerildi. Ancak ben başvuruda bulunmadım. Birkaç yıl sonra da İngiltere'ye gönderilen arkadaşımız çeşitli nedenlerle doktora çalışmasını tamamlayamadan Türkiye'ye dönmek zorunda kaldı.

Ben de bu arada zaman kazanmak için dışarıdan doktora çalışmasına başlamak üzere tercihimizi mezun olduğum Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nden yana kullanarak Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü'ne başvuruda

bulundum. O yıllarda doktora başlamak için şimdiki gibi yüksek lisans aşaması ve ders zorunluluğu yoktu. Bu başvurum, yakında Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği çıkacağı gerekçesiyle geri çevrildi. Birkaç yıl da lisansüstü öğretimin açılmasını bekledim.

Bu olaylar gelişirken, Fakülte'nin Türkçe-Kompozisyon dersleri için okutmanlık sınavı açılmıştı. Sınava girerek kazandım ve 31 Ekim 1971'de Türkçe-Kompozisyon Okutmanlığı'na atandım. Ancak ben yukarıda da değindiğim gibi, yetiştiğim ve öğrenim gördüğüm Eski Türk Edebiyatı alanında çalışmak istiyordum. 1975 yılında, Tarih Bölümü'nde okutman olarak uzun yıllar Osmanlı Paleografyası derslerini vermiş olan değerli hoca Süheyl Beken emekli olmuştu. Bu durum, söz konusu amacıma ulaşmakta benim için bir açılım sağlayabilirdi. Bu dersleri verecek bir eleman bulmak amacıyla açılan sınava girdim ve kazandım. Aynı yıl Türkçe-Kompozisyon Okutmanlığını bırakarak Tarih Bölümü'nün Yeniçağ Tarihi Kürsüsü'ne Osmanlı Paleografyası Okutmanı olarak atandım.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi dekanlarından ve Türk Dil Kurumu başkanlarından değerli bilim adamı Prof. Dr. Şerafettin Turan o yıllarda Yeniçağ Tarihi Kürsüsü Başkanı idi. Onunla ve Kürsü'nün öteki değerli öğretim üyeleriyle birlikte çalışmaktan duyduğum mutluluğun yanında, Tarih Bölümü'nün bütün değerli hocalarıyla bir arada olmamın bana sağladığı bilimsel açılımları da burada vurgulamak isterim.

Yukarıda kısaca değindiğim gibi, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin çıkması üzerine, Klasik Şark Dilleri Bölümü'nde lisans düzeyinde gördüğüm Farsça ve Arapça'nın devamı olan ve daha sonra doktora döneminde de sürdürdüğüm Farsça ve Arapça dersleri alarak 1975 yılında "Ruhî Divanı-Kasideler" adlı tezle Yüksek Lisans öğrenimimi tamamladım. Böylece, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü'nde ve dolayısıyla Türkiye üniversitelerinde Eski Türk Edebiyatı alanında ilk yüksek lisans yapan kişi oldum.

Bu arada bir iki kez asistanlık sınavı açılmışsa da çeşitli nedenlerle bu sınavlara katılmadım. Böylece günler geçerek 1981 yıllarına gelindi. Bir gün, Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü'ne asistanlık sınavı açıldığı ve Hasibe Hanım'ın da "bu alanda kendisini yetiştirmiş bir kişi" olarak benim de sınava girmemi istediği haberini arkadaşlar getirdiler. Dolaylı da olsa hocamın bu çağrısını "emir telakki ederek" sınava girdim ve kazandım. 12 Haziran 1981'de asistan olarak atandım.

Bu son olaylar yaşanırken 40 yaşına yaklaşmıştım. Herkes bu yaşlarda doçent, profesör oluyordu. Benim için şiirle, edebiyatla, bilimle uğraşmanın yaşı yoktu. Zaten çocukluğumdan beri bu işlerin içerisinde

olduğum için soyut anlamda yaş sınırlaması benim için ortadan kalkmış, sırf unvan almak gibi bir amacım da hiç olmamıştı. Ancak, hangi yaşta olursam olayım, Hocam Hasibe Mazıoğlu'nun asistanı olmak benim için bir onur nedeniydi. Şurasını açıkça belirtmeliyim ki, Hocam da beni zaten bir asistan olarak değil, Eski Türk Edebiyatı konusunda kendini yetiştirmiş bir eleman olarak görmüş, öyle kabul etmiş ve her zaman da öyle davranmıştır. Öteki hocalarım ve bölümdeki bütün arkadaşlarım da aynı tutum ve davranış içerisinde olmuşlardır.

10 Ekim 1984'te "Mes'ud bin Ahmed, Süheyl ü Nev-bahâr, İnceleme-Metin-Sözlük" adlı tezimle doktor oldum. Yükseköğretim Kanunu'na göre o yıllarda rotasyon uygulaması nedeniyle, doktorasını veren elemanlar şimdi olduğu gibi hemen yardımcı doçentliğe başvuramıyor, ya başka bir üniversiteye başvurması ya da kendi üniversitesinde 3 yıl beklemesi gerekiyordu. Ben özel koşullarım nedeniyle ikinci yolu seçerek 3 yıl beklemeyi yeğledim. Bu nedenle ancak 15 Nisan 1987'de yardımcı doçentliğe atanabildim.

Birkaç yıl sonra doçentlik hazırlıklarımı tamamlayıp jüriyle sistemle yapılan yabancı dil sınavına girmeye hazırlanırken, merkezi sistemle yapılan yabancı dil sınavı getirildi. Ancak bu sınavı bir iki denemeden sonra 1995'te verebildim. Ertesi yıl doçentlik sınavını kazanarak 11 Ekim 1996'da üniversite doçenti olarak atandım. 2 Nisan 2002'de de profesörlüğe yükseltildim.

18 Ağustos 2006 tarihinde yaş haddinden önce kendi isteğimle erken emekli oldum.

Yönetimsel görevlere hiç bir zaman ilgi duymamakla, ne kendim doğrudan ne de dolaylı yollardan "talip olmamakla" birlikte kıramayacağım hocalarımın, bazı Dekanlarımızın ve Fakülte yönetimiyle ilgili arkadaşlarımın istekleri, destekleri ve asıl önemlisi de bana olan güvenleri nedeniyle aşağıda belirttiğim görevleri yansız ve nesnel ölçütlerden ayrılmayarak yerine getirmeye çalıştım.

Fakültemizin çok değerli hocaları ve başarılı dekanlarından Prof. Dr. Rüçhan Arık'ın ve Prof. Dr. Melek Delilbaşı'nın Dekanlık yaptığı dönemlerde Fakülte Yönetim Kurulu Üyeliği, Prof. Dr. Necdet Adabağ'ın Dekan olduğu dönemde de Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi temsilcisi olarak Ankara Üniversitesi Senatosu Üyeliği'nde bulundum. Bunları ve benzeri görevleri şu tarihler arasında yaptım:

23 Kasım 1989-29 Nisan 1992 tarihleri arasında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkan Yardımcılığı görevini yürüttüm.

03 Ekim 1991-02 Ekim 1994 tarihleri arasında birinci kez Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yönetim Kurulu Üyeliği yaptım.

03 Ekim 1994-16 Şubat 1995 tarihleri arasında ikinci kez Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yönetim Kurulu Üyeliği yaptım. 16 Şubat 1995 tarihinde yeni dekan seçimi nedeniyle ayrıldım.

17 Şubat 1998-04 Haziran 1998 tarihleri arasında üçüncü kez Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yönetim Kurulu Üyeliği yaptım. 04 Haziran 1998 tarihinde çekildim.

24 Eylül 2003-18 Ağustos 2006 tarihleri arasında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Temsilcisi olarak Ankara Üniversitesi Senatosu Üyeliği'nde bulundum. Ancak, 18 Ağustos 2006 tarihinde kendi isteğimle erken emekli olmam nedeniyle Senato Üyeliğim de son bulmuş oldu.

Hem öğrencisi hem de hocası olduğum Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin çatısı altında 43 yılım geçti. Yaygın halk deyişiyle “almı”nda, herkesçe bilindiği gibi Atatürk'ün ünlü “Hayatta en hakikî mürşit ilimdir.” özdeyişi yazılıdır. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde öğrenci olduğum 1963 yılından emekli olduğum 2006 yılına kadar Atatürk'ün bu özdeyişine uygun öğretim gördüm, bu özdeyişe uygun öğretim yaptım.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi dışında da çağrılı konuk öğretim üyesi olarak hocalığım oldu. 1997-2003 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yaz Okulu'nda “Genres in Old Turkish Literature” ve “ Special Topics in Old Turkish Literature: Textual Criticism and Text Repair” derslerini verdim. Boğaziçi Üniversitesi'nde bulunduğum yıllarda başta aziz arkadaşım ve Eski Türk Edebiyatı alanının önde gelen hocalarından Prof. Dr. Günay Kut olmak üzere, yine değerli meslektaşım Prof. Dr. Zehra Toska ve öteki değerli öğretim üyesi ve yardımcısı arkadaşlarımdan, sevgili öğrencilerimden gördüğüm yakın ilgi ve konukseverlikten büyük onur ve mutluluk duydum, bu duygularımı özellikle belirtmek isterim. Ben Günay Kut'u 1960'lı yılların sonu ile 1970'li yılların başında Hacettepe Üniversitesinde asistan iken Kut'un ablası olan, dil ve edebiyatın her alanında yoğun bir bilgi ve kültürle donanmış meslektaşlarımdan Prof. Dr. Gönül Tekin aracılığıyla tanıdım. Büyük dostum Prof. Dr. Şinasi Tekin'le de o yıllarda tanıştım. Tek bir sıfatla niteleyemediğim, ancak dil, edebiyat, sanat, tarih, folklor, kültür, kitap, yemek... gibi pek çok alanda geniş ve derin bir bilgi birikimi sahibi diye anlatabileceğim nazik bir İstanbullu olan Turgut Kut da o yıllarda sevgili dostlarım arasında en

ayrıcalıklı yerini aldı. Birkaç yıl önce Şinasi Tekin'i bir "mevt-i nâ-gehânî" ile kaybettik. Ona Tanrı'dan rahmet, öteki dostlara da sağlıklı bir yaşam diliyorum.

Ankara Üniversitesi'nden emekli olduktan sonra 2006-2008 yılları arasında da Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yine çağrılı konuk öğretim üyesi olarak yüksek lisans ve doktora dersleri verdim. Ancak, yakalandığım ağır hastalık nedeniyle 2008-2009 ders yılı başında bu derslerimi bırakmak zorunda kaldım. Burada da başta 40 küsur yıllık arkadaşlarım, değerli meslektaşlarım Prof. Dr. Tulga Ocak, Prof. Dr. Dursun Yıldırım olmak üzere yine değerli meslektaşım Prof. Dr. Osman Horata'yı ve öteki değerli öğretim üyesi ve yardımcıları arkadaşlarımı ve sevgili öğrencilerimi de gösterdikleri yakın ilgi ve içten sevgiden dolayı teşekkürlerimle anıyorum. Tulga Ocak benim Fakülte'den sınıf arkadaşımdır. Bildiğim kadarıyla o yıllarda İran'a doktora yapmaya giden ileri görüşlü bir iki cesur genç kızdan birisidir. Alanında çok birikimli ve donanımlı bir hoca, dost canlısı kibar bir hanımefendidir. Dursun Yıldırım da 40 yılın ötesinden gelen çok değerli nazik dostlarımın en seçkinlerindedir.

TDK'nın Hayatımdaki Yeri

Türk Dil Kurumu'nu ben, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nden önce tanıdım. Bu nedenle Türk Dil Kurumu'yla ilişkilerim farklı düzlem ve düzeylerde olmak üzere bütün hayatımı kapsar. Çocukluğumda oyun alanı, öğrenciliğimde okul ve kütüphane, gençliğimde iş yeri, daha sonraları da yönetici olarak görev aldığım bir bilim kurumudur. Türk Dil Kurumu'yla ilk tanışıklığım 3-4 yaşlarımda babamın elimden tutarak Sıhhiye Cihan Sokak'taki binaya zaman zaman beni götürmesiyle başladı ve bu gidiş gelişlerim daha ileriki yaşlarımda da olmak üzere bir ömür boyu sürdü. Orada da çocukluğumda özellikle dikkatimi çeken ve ilgimi uyandıran tek şey yine evimizde olduğu gibi kitaplar, dosyalar ve kağıtlarla tıklım tıklım dolu odalardı. Lise yıllarında okuldan çıkınca hemen her gün babama uğrar, odasının yanındaki boş bir odada ders çalışır ya da Kurum'un kitaplığına gider edebiyat dergilerini karıştırır okurdum. Sonra da şiir ve edebiyattan söyleşerek ya da dergilerden okuduklarımı babama anlatarak birlikte eve dönerdik.

Kurum'da olduğum zamanlarda ayrıca, babamın arkadaşları olan bazı dilci ve edebiyatçılarla yaptığı sohbetlere kulak verir, onlardan bir şeyler

kapmaya çalışırdım. Özellikle her hafta *Türk Dili Dergisi*'nin yazı kurulu toplandığı günler benim için büyük bir heyecanla ve sabırsızlıkla beklediğim bir açık oturum, bir panel gibi olurdu. Yayın Kolu'nun toplantı salonu benim ders çalıştığım odanın bitişiğinde idi. Oraya gelen ünlü şair, yazar ve edebiyatçıların esprili konuşmalarını, *Dergi*'ye, gönderilen şiir ve yazıları büyük bir zevkle dinler; dil, edebiyat, şiir, sanat... konularındaki düşüncelerini, görüşlerini ve değerlendirmelerini öğrenirdim. Örneğin Nurullah Ataç gibi bir deneme üstadını o toplantılarda görüp tanıdım. O günlerdeki izlenimlerimden ve daha sonraki okuduklarımdan ulaştığım sonuç, Ataç'ın bütün kitapları ve yazıları gerektiği gibi özümşenerek okunmadıkça, yalnızca kendi alanım için söyleyeyim divan şiirinin ince ayırım ve ayrıntılarına tam anlamıyla ulaşamaz. Ataç gibi bir eleştirmenin değerlendirme ve yorumları dil ve edebiyat alanında çalışanların hiçbir zaman göz ardı edemeyecekleri kadar önemlidir.

Nurullah Ataç'a ilişkin bir konuya daha kısaca değinmek istiyorum. Hayatım boyunca ders kitapları dışında çeşitli konularda türlü nedenlerle iki kez okuduğum pek çok kitap oldu. Bunlardan biri Nurullah Ataç'ın Choderlos de Laclos'tan çevirdiği *Tehlikeli Alâkalar* adlı romandır. Nurullah Ataç'ın *Tehlikeli Alâkalar*'ı çevirirken, romanı sanki yeniden yazıyormuş gibi kullandığı eşsiz Türkçe, -yanlış anlaşılmasın "Ataç'ın öz Türkçe'si" demek istemiyorum- bütün anlatım inceliklerini Fransızca'ya karşı üstün bir başarıyla kullandığı ince, kıvrak, duygulu, sıcak, canlı, etkin, coşkulu... güzel Türkçe o yıllarda bütün benliğimi sarmış, beni gerçekten büyülemişti. Bence o roman Türkçe olarak ancak o kadar yazılabilirdi. Bu nedenle ilk kez okurken aldığım dil lezzetini daha da kalıcılaştırabilmek için kısa bir süre sonra, sözlerin üzerinde dura dura, anlatımın tadını çıkara çıkara romanı bir kez daha okumuştum. Uzun yıllar sonra bir gün, rahmetli dostum Prof. Dr. Şinasi Tekin'le benzeri konular üzerinde konuşurken söz konusu romanı Nurullah Ataç'ın çevirisinden iki kez okuduğumu, başkalarına da bunun nedenini anlatmakta zorlandığımı söyleyince, "Ben de iki kez okudum, üzülme, ben de anlatamadım." demişti.

Bu türlü anılarımı ve saptamalarımı anlatarak yaşam öyküsü sınırlarını bir hayli zorladığımı bilincindeyim. Ancak çocukluk, öğrencilik ve ilk gençlik yıllarımla ilgili bu anılarımdaki genellikle şiir ve edebiyata ilişkin öz, benim daha sonraki yaşantımı kapsayan kişisel davranışlarımda ve özellikle de bilimsel çalışmalarımda büyük ölçüde etkili olmuş ilke ve kuralların oluştuğu süreci yansıtmaktadır. Bu gerekçe doğrultusunda, lise yıllarımda Türk Dil Kurumu'ndaki toplantılardan birinde Suut Kemal Yetkin'den duyduğum bir söze ilişkin anımı kendi kelimelerimle anlatmadan geçemeyeceğim: Yetkin, "önemli önemsiz her şiiri ve yazıyı bir seçim

yapmadan okumanın zaman kaybı açısından gereksiz olduğu” konusunda kendisine yöneltilen “sitemli” bir “eleştiri”ye karşı, “Biz, Türk edebiyatı ve bu alana katkıda bulunan ünlü ünsüz her şair ve yazar hakkında yargıda bulunuyoruz. Gerçeği ve doğruyu nesnel ölçüler içerisinde kamuoyuna aktarabilmek için hiçbir ayırım yapmadan her şeyi satır satır okumak, yaptığımız görevin ve taşıdığımız sorumluluğun bir gereğidir.” yanıtını vermişti. Yetkin’in bu sözü, benim yaşam boyu her konuda bir nesnellik ölçütü olarak uyguladığım değişmez ilkelerimden biri olmuştur.

Türk Dil Kurumu’nda toplam 25 yıla ulaşan görevime 6 Temmuz 1961’de Derleme ve Tarama Kolu’nda bilim görevlisi olarak başladım. Türk Dil Kurumu’nda ilk çalışmam 1959 yılının yaz döneminde lise ikinci sınıftayken olmuştu. Bu çalışma, *Derleme Sözlüğü*’nü oluşturacak fişlerin alfabetik sıraya konulması işiydi. 1933-1934 yıllarında yapılan ilk derlemede toplanan 153.500 fişle 1952-1959 arasında yapılan ikinci derlemeden gelen 450.000 fişin sıralaması idi. Toplam 603.500 fişi benimle birlikte üç dört arkadaş üç aya yakın bir sürede sıraya koymuştuk.

Derleme ve Tarama Kolu’nda Ömer Asım Aksoy’un Kol Başkanlığında 1961’den 1970’e kadar *Derleme Sözlüğü*’nün 1. ve 2. ciltlerinin, *Tarama Sözlüğü*’nün 1., 2., 3., 4. ve 5. ciltlerinin, genel ve bölge ağızlarında atasözleri ve deyimler kitaplarının hazırlanmasında ve yayımlanmasında görev aldım. 1971’den asistan olup Türk Dil Kurumu’ndan ayrıldığım 1981 yılına kadar da sözleşmeli uzman olarak yine *Tarama Sözlüğü*’nün 6. cildinin ve *Tarama Sözlüğü*’nün 7. ve 8. ciltleri *Ekler* ve *Dizin*’in hazırlanmasında ve yayımlanmasında yardımcı oldum. Bu arada kendi adıma *Yeni Tarama Sözlüğü*’nü hazırladım. Bunların dışında Türk Dil Kurumu yayınları arasında hazırlık ve yayım aşamalarında belli ölçülerde katkılarda bulunduğum daha başka pek çok kitap vardır.

Bu dönemde asıl önemli görevim de 1970 yılının sonunda Agâh Sırrı Levend’in yönetiminde başlayan “Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü” hazırlık çalışmalarına onun isteği ve onun seçimiyle tek yardımcısı olarak katılmam olmuştur. Böyle önemli bir sözlük çalışması içerisinde Agâh Sırrı Levend’in 1978 yılında ölümüne kadar onunla birlikte görev yapmak bana onur vermiş, eski metinler konusundaki bilgi ve deneyimimi artırmış, pekiştirmiştir. Bu konudaki çabalarımı beğenip övgüyle karşılaması sonucunda Türk Dil Kurumu’nda uzman kadrosuna atanmamı sağlayan da odur. Levend’in aramızdan ayrıldığı 1978 yılından Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’ne geçtiğim yıl olan 1981’e kadar da ilgili Kol Başkanlarının gözetiminde “Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü” çalışmalarını ben yürüttüm.

Agâh Sırrı Levend'in asistanı olarak çalıştığım yıllarda onun yanına gelen pek çok değerli bilim adamı, şair ve yazarı da tanımış ve sohbetlerini dinlemiştim. Bunlar arasında en önde gelen, çalıştığım Eski Türk Edebiyatı alanı açısından en çok etkilendiğim ve daha sonraları İstanbul Üsküdar'daki evinde ziyaretine gitmekten mutluluk duyduğum büyük edebiyat bilgini Abdülbaki Gölpınarlı olmuştur. Levend ve Gölpınarlı'ya ilişkin olarak "hocaya saygının nasıl olduğu" konusundaki bir anıma burada değinmek isterim:

Abdülbaki Gölpınarlı Ankara'ya gelişlerinde mutlaka Türk Dil Kurumu'na Agâh Sırrı Bey' e uğrar, bu arada *Tarihsel Sözlük* için yaptığı taramaları da getirirdi. Bembeyaz ve pırıl pırıl parlak saçı ve sakalıyla "nur yüzlü" bir görünüşü vardı. Agâh Bey'in saçları da bembeyaz olmakla birlikte onun sakalı yoktu. Yan yana geldiklerinde Abdülbaki Bey Agâh Bey'den 6 yaş küçük olmasına karşın ondan daha yaşlı olduğu izlenimini uyandırır. Abdülbaki Bey, Agâh Bey'in İstanbul İstiklâl Lisesi'nden öğrencisi olması nedeniyle hocasına olan saygısını her gelişinde göstermek için onun ellerine sarılır, öpmek isterdi. Agâh Bey de nezaketinden ve Gölpınarlı'nın bilgin kişiliğinden ötürü öptürmek istemez, elini çeker; bir süre çekiştikten sonra sırf çekişme son bulsun diye öpmesine izin verirdi. Doğaldır ki bu arada "istirhâm ederim efendim", "estağfirullah efendim", "müsaade buyurunuz efendim", "reca ederim efendim", "aman efendim", "teeddüp ederim efendim" gibi sözlerin de bini bir paraya idi. 80'e yaklaşmış yaşlarıyla bu iki saygıdeğer insanın biri birleriyle uzun süre çekişmeleri dışarıdan bakanlara biraz komik gelebilirse de, ben biri birinden aşağı kalmayan bu iki eşsiz büyük bilginin bu durumlarını hayranlık ve gıbtayla izlerdim. Abdülbaki Bey gittikten sonra da her seferinde Agâh Bey bana, "Beni her gördüğü yerde böyle yapıyor, herkes ondan büyük olduğum, onun hocası olduğum için böyle yaptığını bilmez de, bu durumu görenler beni ayıplayarak, ak sakallı bir adama utanmadan elini öptürüyor derler." diye üzülüğünü anlatırdı.

Burada hemen belirtmem gerekir ki, Agâh Sırrı Levend ve Ömer Asım Aksoy'dan, dil ve edebiyatın çeşitli konuları, özellikle de eski metinleri çözümleyip değerlendirmenin yanı sıra, onların üstün nitelikli insanî yönlerinden de pek çok şey öğrendim, pek çok açıdan etkilendim. Onların yanında öğrencileri, asistanları gibi çalışarak bir fakülte bitirdim desem yalan da olmaz, abartma da olmaz. Her ikisini de rahmetle anıyorum. Dil Kurumu'nda ayrıca dilbilim ve Osmanlıca konularında Başuzman A. Dilaçar'dan ve Sözlük Kolu Uzmanı Ferit Devellioğlu'ndan da pek çok şey öğrendim. Hatta Ferit Devellioğlu, bu konudaki güveninin bir sonucu olarak *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik*

Lûgat adlı büyük sözlüğünün 1970 yılında yapılan ikinci baskısının redaksiyonunu o yıllarda bana yaptırmıştı.

Burada genç meslektaşlarıma örnek olması yönünden bir konuyu belirtmekte yarar görüyorum: Başta babam Dehri Dilçin olmak üzere, Ömer Asım Aksoy, Ağâh Sırrı Levend, A. Dilaçar ve Ferit Devellioğlu'ndan eski bir metin üzerinde yapılan bilimsel bir çalışmada herhangi bir anlam inceliğiyle karşılaşıldığında her türlü sözlüğe üşenmeden ve tekrar tekrar bakmanın yararını “lugatte pehlivanlık olmaz” sözünün “fehvâsınca” çocuk yaşlarımdan başlayarak onlar bana öğretti. Bu nedenle o gün bu gündür her türlü sözlüğe bakmak bende bir “hastalık” haline gelmiştir, gerektiğinde bildiğim bir kelimeye bile bakmadan duramam.

Türk Dil Kurumu'nda uzman olarak görev yapmamın dışında bilim kurullarında üye ve yönetici olarak da çalıştım.

Kasım 1989 ile Kasım 1995 tarihleri arasında Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Bilim Kurulu asli üyeliğinde bulundum.

Kasım 1989 tarihinden başlayarak çekildiğim 03 Temmuz 1992 tarihine kadar Türk Dil Kurumu Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu Başkanlığı görevini yürüttüm.

Kasım 1989 tarihi ile 01 Şubat 1994 tarihleri arasında Türk Dil Kurumu Kişi Adları Çalışma Grubu Başkanlığı yaptım.

1992-1994 yılları arasında da Türk Dil Kurumu Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü Çalışma Grubu üyeliğinde bulundum.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne geçmeden önce Türk Dil Kurumu'nda çalıştığım 20 yıla yakın süre içerisinde Kurum üyesi olan ya da olmayan pek çok öğretim üyesi, şair, yazar ve sanatçıyı uzaktan yakından tanıma, onlarla aynı ortamlarda çalışıp türlü etkinliklere katılma olanağı buldum. Aynı zamanda 1975-1983 yılları arasında Türk Dil Kurumu'nun asıl üyesi idim.

Türk Dil Kurumu'nda çalıştığım ve öğretim üyeliği yaptığım yıllarda kitap ve makale gibi yayınlarım dışında kalan etkinliklerimi de kısaca şöyle özetleyebilirim: Türkçe-Kompozisyon ve Osmanlı Paleografyası Okutmanlığı dönemlerimi bundan ayrı tutarsak, asistan olduğum ilk ders yılında, hocalarımdan bu konuda bana gösterdikleri güvenin bir sonucu olarak Bölüm ve Kürsü derslerine girmeye başladım. Daha sonraki dönemlerde de Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı'nın lisans ve lisans üstü bütün derslerinden kendi üzerime düşenleri verdim. Yüksek lisans

ve doktora tezleri yanında çok sayıda lisans tezi (mezuniyet tezi, bitirme tezi) yaptırdım. Yüksek lisans, doktora, doçentlik, profesörlük jüri üyeliklerinde görev aldım. Ulusal ve uluslar arası sempozyumlarda bildiriler sundum. Konferanslar verdim. TRT Radyo ve TV kanallarında genellikle Dil Devrimi ve Türkçe'nin özleşmesi konularında kimi programlara katıldım. Dil ve edebiyata ilişkin konularda bilirkişilik, bilimsel dergilerde yazı kurulu üyeliği ve hakemlik yaptım. Kültür ve Turizm Bakanlığı, değişik bilim kurumları ve türlü yayınevlerince yayımlanan pek çok esere basımları konusunda rapor hazırladım. Bilimsel ödül kurullarında, şiir ve oyku yarışmaları jüri üyeliklerinde bulundum.

Eşim Banu ile 1980'de evlendik. 1982'de doğan oğlumuz Erdem'le daha da mutlu olduk. Eşim 1971'den beri Danıştay'da 38 yıldır hakim ve savcı olarak görev yapmaktadır. 2000 yılından beri de Danıştay Üyesi'dir. Oğlum Erdem bir TV kanalında editör olarak çalışmaktadır. İki kardeşimden Can, Türk Tarih Kurumu Basımevi'nin eski emeklilerindedir. Küçük kardeşim Tayfun da sürekli sarı basın kartı olan bir gazeteci ve ekonomik konularda Türkçe-İngilizce haftalık dergi yayımlayan 22 yıllık köklü bir basın ajansının sahibidir. Kardeşlerim de evlidir ve onlardan üç kız yeğenim var.

Kısa yaşamöykümün arasına serpiştirdiğim, çoğunun özü, şiir ve edebiyat olan birkaç anı ve anlatı, daha çok tarih olmuş "o günlere" yani eskilere, çocukluk, gençlik, öğrenim ve ilk çalışma yıllarıma ilişkindir. Benim "bu günlere" ulaşmamda bunların olumlu olumsuz büyük etkileri olmuştur, bu nedenle anlatılmıştır. Buna karşılık "bu günler"le ilgili olarak pek bir şey anlatmadım. Çünkü "bu günler"i zaten herkes biliyor...

KRONOLOJİK YAŞAM ÖYKÜSÜ

- 1942 18 Ekim 1942'de Çankırı'da doğdu.
- 1949-1954 Ankara Mimar Kemal İlkokulu, Kocatepe İlkokulu ve Mamak İlkokulu'nda okudu.
- 1954-1957 Ankara Namık Kemal Ortaokulu'nda okudu.
- 1957-1961 Ankara Atatürk Lisesi'nde okudu.
- 1959 Türk Dil Kurumu'nda yaz döneminde 3 ay çalıştı.
- 1961-1963 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrenciliği.
- 1961-1964 (06 Temmuz 1961-03 Kasım 1964) Türk Dil Kurumu Derleme ve Tarama Kolu'nda bilim görevlisi olarak çalıştı.
- 1963-1964 ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrenciliği.
- 1964-1966 (24 Kasım 1964-24 Kasım 1966) Askerlik görevini yaptı.
- 1966-1971 (01 Aralık 1966-31 Ekim 1971) Türk Dil Kurumu Derleme ve Tarama Kolu'nda bilim görevlisi olarak çalıştı.
- 1970-1981 Türk Dil Kurumu Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü Yazıkurulu'nda uzman olarak görev yaptı.
- 1971-1975 (31 Ekim 1971) Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Türkçe-Kompozisyon Okutmanlığı yaptı.
- 1971-1981 Türk Dil Kurumu Derleme ve Tarama Kolu'nda sözleşmeli uzman olarak çalıştı
- 1975 "Ruhî Divanı-Kasideler" adlı teziyle Yüksek Lisans öğrenimini tamamladı.
- 1975-1981 Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Yeniçağ Tarihi Kürsüsü'nde Osmanlı Paleografyası Okutmanlığı yaptı.
- 1975-1983 Türk Dil Kurumu asıl üyeliği.
- 1981 (12 Haziran 1981) Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü'ne asistan oldu.
- 1982-1983 Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığı Türk Dili Yüksek Danışma Kurulu Üyesi olarak görev yaptı.
- 1984 (10 Ekim 1984) "Mes'ud bin Ahmed, Süheyl ü Nev-bahâr, İnceleme-Metin-Sözlük" adlı teziyle doktor oldu.

- 1987 (15 Nisan 1987) Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı'na yardımcı doçent olarak atandı.
- 1989-1992 (23 Kasım 1989-29 Nisan 1992) Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkan Yardımcılığı görevini yürüttü.
- 1989-1995 (Kasım 1989-Kasım 1995) Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Bilim Kurulu aslı üyeliği görevinde bulundu.
- 1989-1992 (Kasım 1989-03 Temmuz 1992) (Bu tarihte çekildi.) Türk Dil Kurumu Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu Başkanlığı yaptı.
- 1989-1994 (Kasım 1989-01 Şubat 1994) Türk Dil Kurumu Kişi Adları Çalışma Grubu Başkanlığı yaptı.
- 1991-1994 (03 Ekim 1991-02 Ekim 1994) Birinci kez Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yönetim Kurulu Üyeliği yaptı.
- 1992-1994 Türk Dil Kurumu Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü Çalışma Grubu üyeliği yaptı.
- 1994-1995 (03 Ekim 1994-16 Şubat 1995) (Bu tarihte yeni dekan seçimi nedeniyle ayrıldı.), İkinci kez Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yönetim Kurulu Üyeliği yaptı.
- 1996 (11 Ekim 1996) Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı'nda doçent oldu.
- 1997-2003 Boğaziçi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yaz Okulu'nda çağrılı konuk öğretim üyesi olarak dersler verdi.
- 1998 (17 Şubat 1998-04 Haziran 1998) (Bu tarihte çekildi.) Üçüncü kez Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yönetim Kurulu Üyeliği yaptı.
- 2002 (2 Nisan 2002) Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı'nda profesör oldu.
- 2003-2006 (24 Eylül 2003-18 Ağustos 2006) Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Temsilcisi olarak Ankara Üniversitesi Senatosu Üyeliği'nde bulundu.
- 2006 (18 Ağustos 2006) "Yaş haddi"nden önce kendi isteğiyle erken emekli oldu.
- 2006-2008 Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde çağrılı konuk Öğretim üyesi olarak yüksek lisans ve doktora dersleri verdi.

CEM DİLÇİN BİBLİYOGRAFYASI

I. KİTAPLAR

1. *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara 1983, XI+476 s.
2. *Mes 'ud Bin Ahmed, Süheyl ü Nev-Bahâr, İnceleme-Metin-Sözlük*, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1991, VIII+676 s.
3. *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK Yay., (1. bas. 1983, 2. bas. 1992, 3. bas. 1995, 4. bas. 1987, 5. bas. 1999, 6. bas. 2000, 7. bas. 2004) 8. bas. Ankara 2006, XIV+529 s.
4. *Studies on Fuzulî's Divan/Fuzulî Divanı Üzerine Notlar*, The Department of New Eastern Languages and Civilizations, Harvard University 2001, XXVIII+366 s.

II. "ORTAK YAZARLI" KİTAPLAR

1. *Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü-Örnek*, Haz.: Ağâh Sırrı Levend, A. Dilaçar, Cem Dilçin, TDK Yay., Ankara 1972, 35 s.
2. *Tarama Sözlüğü VII-Ekler*, TDK Yay., Ankara 1974, LXXII+296 s.
3. *Tarama Sözlüğü VIII-Dizin*, TDK Yay., Ankara 1977, VIII+419 s.
4. *Derleme Sözlüğü I-A*, TDK Yay., Ankara 1963, LV+1-444 s.
5. *Derleme Sözlüğü II-B*, TDK Yay., Ankara 1965, VIII+445-835 s.
6. Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler*, TDK Yay., Ankara 1965, 542 s.
7. Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler, TDK Yay., Ankara 1969, 406 s.
8. Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler, İkinci Kitap, TDK Yay., Ankara 1971, 175 s.
9. *Yeni Tarama Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2009, 483 s.
10. *Fuzulî'nin Şiiri Üzerine İncelemeler*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2010, 384 s.
11. *Divan Şiiri ve Şairleri Üzerine İncelemeler*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2011, 528 s.

III. BASILMAKTA OLAN VE BASIMA HAZIRLANAN KİTAPLAR

1. *Adlar Sözlüğü*, (Türk kişi adlarının çeşitli yönlerden incelendiği geniş bir giriş bölümüyle birlikte bu konuda yararlanılan zengin bir kaynakçayı da içine alan, bazı bölgesel ya da farklı kullanım biçimleriyle yaklaşık 23.000 özel adın anlamının verildiği, etimolojileri bilinenlerin gösterildiği ve ad verme gelenekleri açısından açıklamalarının yapıldığı geniş çaplı bir eserdir. Yayınlanmaktadır.)

2. *Muhteşem Süleyman'a Muhteşem Kaside*, (1534'te Bağdat'ın fethi dolayısıyla Fuzulî'nin Kanuni Sultan Süleyman'a sunduğu ünlü *Bağdad Kasidesi*'nin biçim ve içerik yönünden ayrıntılı olarak açılmış ve incelendiği, daha açık bir deyişle klasik *şerh* yöntemiyle birlikte *şiiibilim*, *deyişibilim*, *dilbilim*, *anlambilim*, *metin dilbilimi*... kavramları açısından taşıdığı türlü "yazımsal değerleri"nin gösterildiği geniş bir çalışmadır.)
3. *Fuzulî, Yeniden Düzenlenmiş Türkçe Divan*, (Kenan Akyüz, Süheyl Beken, Şedit Yüksel ve Müjgân Cunbur'un hazırladıkları divan esas alınarak, Ali Nihad Tarlan ve Abdülbaki Gölpınarlı'nın hazırladıkları divanlarla karşılaştırılıp, başka yayımlar ve bazı yazma divan nüshalarından da yararlanılarak "yeniden düzenlenmiş" metin.)
4. *Sözün Geometrisi Geometrinin Şiiri*, (Divan şiirinin sözel ve anlamsal yapısını yansıtmaya dayanan stilistik bir çalışma.)
5. *Divan Şiiri Mecazlar Sözlüğü*, (Divan şiirinde türlü nesne ve kavramlar arasında kurulan benzerlik ilişkilerini anlatan kelime ve deyimleri tanımlamaya yönelik bir çalışma.)
6. *Örneklerle Geçmişten Günümüze Türk Edebiyatında Gazel*, (Türk edebiyatının ilk dönemlerinden başlayarak günümüze kadar ulaşan süreç içerisinde gazelin geçirdiği gelişim ve değişim evrelerini örnekleriyle inceleyen bir çalışma.)
7. *Açıklamalarla Çocuklara Ad Verme Kılavuzu*, (Özellikle anne ve baba adaylarına çocuklarına ad verme konusunda yardımcı olmak üzere kamuoyunda sevilen, beğenilen tutunmuş ve yaygınlaşmış adları anlamlarıyla birlikte veren "el kitabı" niteliğinde sözlük.)

IV. MAKALELER

1. "Cumhuriyet Döneminde Yeniden Canlandırılan Türkçe Sözcükler", *Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Anma Kitabı*, DTCF Yay., Ankara 1974, s. 99-103.
2. "XIII. Yüzyıl Metinlerinden Yeni Bir Yapıt: Ahvâl-i Kıyamet", *Ömer Asım Aksoy Armağanı*, TDK Yay., Ankara 1978, s. 49-86.
3. "Türkçeden Arapçaya Bir Sözlük", *Türk Dili*, sayı 367, Ankara 1982, s. 58-63.
4. "Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı ve Tarihsel Sözlüğü", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1980-81*, Ankara 1983, s. 23-38. (Bu yazının özeti, "Türk Dil Kurumu Hafta Sonu Konuşmaları" dizisinde 4 Mart 1978 tarihinde Türk Tarih Kurumu'nda konferans olarak verilmiştir.)
5. "Köroğlu'nun Şiirlerinde Alplık Geleneğinin İzleri", *Bolu İli Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, Bolu 1987, s. 79-87. (Bu yazının özeti, Bolu Kalkınma ve Tanıtma Vakfı'nın 2-4 Mayıs 1986 tarihleri arasında

düzenlediği “Bolu İli Halk Edebiyatı Sempozyumu’nda bildiri olarak sunulmuştur.)

6. “Divan Şiirinde Gazel”, *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, sayı 415-416-417, Ankara 1986, s. 78-247.
7. “Fuzulî’nin Bir Gazelinin Şerhi ve Yapısal Yönden İncelenmesi”, *Türkoloji Dergisi*, c. IX, 1. sayı, DTCF Yay., Ankara 1992, s. 44-98.
8. “Fuzulî’nin Şiirlerinde Söz Tekrarlarına Dayanan Bir Anlatım Özelliği”, *Türkoloji Dergisi*, c. X, 1. sayı, DTCF Yay., Ankara 1992, s. 78-114. (Bu yazının özeti, Millî Kütüphane Başkanlığı tarafından 17 Nisan 1986 tarihinde düzenlenen “I. Millî Fuzulî Semineri”nde bildiri olarak sunulmuştur.)
9. “Yunus Emre’nin Şiirlerinde Türkçe’nin Gücü”, *TürkDili*, sayı 487, Ankara 1992, s. 30-49. (Bu yazının özeti, Türk Dil Kurumu’nun düzenlediği “Ankara Konferansları” dizisinde 26 Aralık 1991 tarihinde konferans olarak verilmiştir.)
10. “Mantıku’t-Tayr’ın Manzum Çevirileri Üzerine Bir Karşılaştırma”, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, sayı 369, Ankara 1993, s. 35-52.
11. “Şeyh Galip’in Şiirlerinde III. Selim ve Nizam-ı Cedit”, *Türkoloji Dergisi*, c. XI, 1. sayı, DTCF Yay., Ankara, 1993, s. 209-219. (Bu yazının özeti, 31 Ağustos-5 Eylül 1992 tarihleri arasında Türk Tarih Kurumu’nun düzenlediği “CIEPO Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Araştırmaları Uluslararası Komitesi X. Sempozyumu”nda bildiri olarak sunulmuştur.)
12. “Yunus Emre’nin Şiirlerinde ‘Ben-Sen’ ve ‘Benlik-Senlik’ Kavramı”, *Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri* (Ankara 7-10 Ekim 1991), Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1995, s. 385-398. (Bu yazının özeti, Atatürk Kültür Merkezi tarafından 7-10 Ekim 1991 tarihleri arasında düzenlenen “Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu”nda bildiri olarak sunulmuştur.)
13. “Ahmed-i Yesevî’nin Hikmetlerinde Sıra Cümleler”, *Türk Dili*, sayı 504, Ankara 1993. s. 611-618. (Bu yazının özeti, 7-8 Ekim 1993 tarihlerinde, Türk Dil Kurumu’nun düzenlediği “Hoca Ahmed-i Yesevî Sempozyumu”nda bildiri olarak sunulmuştur.)
14. “Şeyh Galip’in Mevlevî-hanelerin Tamirine İlişkin Şiirleri”, *Osmanlı Araştırmaları, XIV/The Journal of Ottoman Studies XIV*, İstanbul 1994, s. 29-76. (Bu yazının özeti, 29-31 Temmuz 1991 tarihlerinde Almanya’nın Bamberg şehrinde Institut für Orientalistik Otto-Fredrich Universität tarafından düzenlenen “Osmanlı Devletinde Mevlevî-hane” konulu konferansta bildiri olarak sunulmuştur.)

15. “Fuzulî'nin Şiirlerinde İkilemelerin Oluşturduğu Ses, Söz ve Anlam Düzeni”, *In Memoriam Abdülbaki Gölpınarlı Hatıra Sayısı I, Journal of Turkish Studies/ Türklük Bilgisi Araştırmaları*, c. 19, The Department of Near Eastern Languages and Civilizations, Harvard University 1995, s. 157-202.
16. “Fuzulî'nin Farsça Şiirlerinde İkileme”, *Uluslararası Türk Dili Kongresi Bildirileri 1992 (26 Eylül 1992-1 Ekim 1992)*, TDK Yay., Ankara 1996, s. 505-519. (Bu yazının özeti, Türk Dil Kurumu'nun 26 Eylül-1 Ekim 1992 tarihleri arasında düzenlediği “Uluslararası Türk Dili Kongresi”nde bildiri olarak sunulmuştur.)
17. “Fuzulî'nin Türkçe Rubailerini”, *Türkoloji Dergisi*, c. XII, 1. sayı, DTCF Yay., Ankara 1997, s. 107-118. (Millî Kütüphane Başkanlığı'nın 10 Ocak 1986 tarihinde düzenlediği “Fuzulî'yi Anma Toplantısı”nda konuşma olarak sunulmuştur.)
18. “Divan Şiirinin Geometrik Yapısı”, *Diller, Ruhî Kültür ve Türk Tarihi: Gelenekler ve Modernlik*, Enternasyonal Toplantı Çalışmaları, Üç Bölümlü 9-13 Haziran 1992, Kazan, II. cilt, Moskova 1997, s. 19-21. (9-13 Haziran 1992 tarihleri arasında Rusya Federasyonu'na bağlı Tataristan Özerk Cumhuriyeti'nin başkenti Kazan'da Tataristan İlimler Akademisi'nin düzenlediği “Uluslararası Türkoloji Kongresi”nde bildiri olarak sunulmuştur.)
19. “Türk Kültürü Kaynağı Olarak Divan Şiiri”, *Türk Dili*, sayı 571, Ankara 1999, s. 618-626. (Bu yazının özeti, 25-29 Eylül 1993 tarihleri arasında Atatürk Kültür Merkezi'nin düzenlediği “III. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi”nde bildiri olarak sunulmuştur.)
20. “Fuzulî'nin Nesib Bölümü ‘Lügaz’ Olan Bir Kasidesi”, *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, c. 39, sayı 1-2, Ankara 1999, s. 79-86.
21. “Divan Şiirindeki Paralel ve Ortak Söz Yapılarından Metin Eleştirisinde Yararlanma”, *Türkoloji Dergisi*, c. XIII, 1. sayı, Ankara 2000, s. 33-66.
22. “Su Kasidesi'nin Bir Beytindeki ‘Yaygın Yanlış’ Üzerine”, *Türkoloji Dergisi*, c. XIII, 1. sayı, Ankara 2000, s. 145-166.
23. “Fuzulî'nin Kasidelerinin Du'â Bölümleri Üzerine”, *Türkoloji Dergisi*, c. XIII, 1. sayı, Ankara 2000, s. 193-202.
24. “Çankırılı Ali Kadrî'nin Bahar Destanı”, *Doğumunun 100. Yılında Zeki Ömer Defne ve Çankırı Şairler Sempozyumu Bildirileri*, Çankırı 2004, s. 126-135. (Bu yazının Özeti, Çankırı Valiliği'nin 19-20 Eylül 2003 tarihleri arasında düzenlediği “Doğumunun 100. Yılında Zeki Ömer Defne ve Çankırı Şairler Sempozyumu”nda bildiri olarak sunulmuştur.)
25. “Fuzulî'nin Farsça Çâr-ender-çâr Kasidesi”, *Kaf Dağının Ötesine Varmak*

Festschrift in Honor of Günay Kut, Journal of Turkish Studies / Türklük Bilgisi Araştırmaları, c. 27/11, The Department of Near Eastern Languages and Literatures, Harvard University 2003, s. 41-62.

26. "Uluslararası Evliya Çelebi Sempozyumu'nun Ardından", *Kanat*, sayı 8, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi Yay., Ankara 2002, s. 8-9.
27. "Ahmet Paşa'nın Şiirlerinde Paralelizm", *İstanbul'un Fethinin 550. Yılı Anı Kitabı*, DTCF Yay., Ankara 2004, s. 55-72.
28. "Cumhuriyet'in 80. Yılında Divan Şiiri Üzerine Düşünceler", *Türkoloji Dergisi*, c. XVI, 2. sayı, Ankara 2003, s. 1-21. (Bu yazının özeti, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü tarafından düzenlenen "Cumhuriyet'in 80. Yılına Kutlama Etkinlikleri" çerçevesinde "Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu"nda 18 Aralık 2003'te bildiri olarak sunulmuştur.)
29. "Fuzulî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar -I", *Osmanlı Araştırmaları XXV/The Journal of Ottoman Studies XXV*, Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu 'na Armağan -/, İstanbul 2005, s. 125-166.
30. "Fuzulî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar - II", *Journal of Turkish Studies / Türklük Bilgisi Araştırmaları*, in *Memoriam Şinasi Tekin I*, c. 31/1, The Department of Near Eastern Languages and Literatures, Harvard University 2007, s. 293-314.
31. "Divan Şiirini Günümüzün Türkçe'sine Aktarma ve Diliçi Çeviri", *Edebiyat ve Dil Yazıları, Mustafa İsen'e Armağan*, Editörler: Aysenur Külahlıoğlu İslam-Süer Eker, Ankara 2007, s. 149-169. (Bu yazının özeti, Ankara Üniversitesi'nin kuruluşunun 60, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin 70. yıldönümlerini kutlama etkinlikleri çerçevesinde 29 Mayıs-1 Haziran 2006 tarihleri arasında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nce düzenlenen "Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kurultayı"nda bildiri olarak sunulmuştur.)
32. "Divan Şiirinde Çağrışım Ögesi Olarak Yer Adları", *Tunca Kortantamer İçin*, Ege Üniversitesi Yay., Editör: Prof. Dr. Yavuz Akpınar, İzmir 2007, s. 105-140. (Bu yazının özeti, 24-26 Mayıs 2004 tarihleri arasında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünce düzenlenen "II. Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu"nda bildiri olarak sunulmuştur.)
33. "Stilistik Açından Öncelemeler ve Fuzulî'nin Şiirlerinde Yüklem Öncelemesi", *Divan Edebiyatı Vakfı, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi I / The Journal of Ottoman Literatür Studies*, İstanbul 2008, sayı 1 Güz, s. 41-94.

V. YAYIMLANMAMIŞ BİLDİRİ, MAKALE VE KONUŞMALAR

1. "Türk Şiirinde Rubai", (Kadın Dernekleri Federasyonu'nun 5 Mart 1988 tarihinde düzenlediği "Şiir Dili" konulu panelde konuşma olarak sunulmuştur.)

2. “ Mantıku’t-Tayr’ın Manzum Çevirileri ve Zaiifi’nin Gülşen-i Sîmurg’u”, (3 Nisan 1989 tarihinde yapılan “Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi III. Araştırma Sonuçları Toplantısında bildiri olarak sunulmuştur.)
3. “Çankırı Tarihinde Ahilik ve Yâran Sohbetleri”, (11-17 Ekim 1993 tarihleri arasında Çankırı’da düzenlenen “V. Ahilik Kültür Haftası”nda konuşma olarak sunulmuştur.)
4. “Eski Türk Edebiyatına Değişik Yaklaşımlar ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin Bu Konuya Katkıları”, (Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin kuruluşunun 60. yıldönümü dolayısıyla 1995’te düzenlenen “Sempozyum”da bildiri olarak sunulmuştur.)
5. “Divan Şiirine Stilistik Yaklaşım”, (27-28 Ağustos 2007 tarihleri arasında İstanbul’da İstanbul Kültür Üniversitesi’nce “Türkçe’nin Sözdizimi ve Türk Edebiyatında Üslûp Arayışları” konusunda düzenlenen “Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi”nde -UTEK 2007- bildiri olarak sunulmuştur.)
6. “XI. Yüzyıl Türk Şiiri ve Aruz”, (28-30 Mayıs 2008 tarihleri arasında Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü’nce “II. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu *Kâşgarlı Mahmud ve Dönemi*” konusunda düzenlenen sempozyumda bildiri olarak sunulmuştur.)

VI. YAYIMA HAZIRLANAN MAKALELER

1. Fuzulî’nin Şiirlerinde Karşıtlama.
2. Fuzulî’nin Farsça Şiirlerinde Paralelizm.
3. Fuzulî’nin Türkçe ve Farsça Şiirlerinde Benzerlikler ve Ortaklıklar.
4. Dili Kullanma ve Fuzulî’nin Şiiri.
5. Divan Şiirinde Övgü Sistematiği.
6. Nabî’nin “Mühr” Kasidesi.
7. Bakî’nin Kanuni Mersiyesi’nin Söz ve Anlam Yapısı.
8. *Tazarru’-nâme*’de Ses, Söz ve Anlam Simetrisi.
9. Divan Şiirinde Söz-Anlam Yapısı ve Metin Eleştirisi - I: *Hayalî Beğ Divanı* Üzerine Notlar.
10. Divan Şiirinde Söz-Anlam Yapısı ve Metin Eleştirisi - II: *Necatî Beğ Divanı* Üzerine Notlar.
11. Divan Şiirinde Söz-Anlam Yapısı ve Metin Eleştirisi - III: *Ahmed Paşa Divanı* Üzerine Notlar.

VI. ANSİKLOPEDİ MADDELERİ

Millî Eğitim Bakanlığı'nca yayımlanmış olan Türk Ansiklopedisi'nin çeşitli fasiküllerinde Eski Türk Edebiyatıyla ilgili şu maddeler: şarkı, şerh, tağlîb, tahmîs, ta'kîd, taktî', tanzîr, tardiye, tarih, tariz, tarsi', taştîr, tazmîn, tecahül-i ârif, tecnîs, tefrîk, tehzîl, tekrîr, telmîh, tenasüb, terbi', terci'-i bend, terkîb-i bend, terdîd, tesdîs, teşbîh, teşhîs, tevhîd, tevriye, tezzad, tuyuğ, tegazzül, telhîs, tenafür, terennüm, tefe'ül, teşrifâtçı, tenvîn, temmuziyye.